

Woorden,

woorden,

Woorden,

woorden,

Woorden,

woorden,

Woorden,

woorden,

Woorden,

woorden,

Woorden,

woorden,

Woorden,

woorden,

Woorden,

woorden,

Woorden,

woorden,

Één keer een uitglijder op televisie en je wordt genadeloos afgestraft. Hoe voorkom je desastreuze blunders in de publiciteit? Mediatrainer Sander Wieringa, politica Gerdi Verbeet en advocaat Stijn Franken vertellen over hun ervaringen. **Plus:** tien vuistregels voor media-optredens. *Tekst Joan Veldkamp, fotografie Tessa Posthuma de Boer*

De persoon zelf lijkt belangrijker te worden dan de boodschap. 'People forget what you say but remember how you made them feel', luidt les één in Amerika, het medialand bij uitstek. Volgens Sander Wieringa (59), oud-journalist en sinds 2002 eigenaar van Bob de Ronde Partners, een bureau voor communicatietraining, is dat fenomeen ook overgewaaid naar Nederland. 'Mensen worden via zo veel kanalen geïnformeerd. Ze zijn geneigd zich af te sluiten voor een overvloed aan informatie. In korte tijd bepalen ze dus of ze naar iemand gaan luisteren of niet. Het is belangrijk dat je iemand meteen geloof't. En die geloofwaardigheid staat onder druk. Volgens de Edelman Trust Barometer, gebaseerd op een jaarlijks onderzoek in 22 landen naar het vertrouwen in autoriteiten, daalde dat vertrouwen in Nederland van 73 procent in 2011 naar 61 procent in 2012; in 2013 zet die neergang naar verwachting door.

Wieringa: 'Woningcorporaties vallen om door mismanagement. Onlangs moest opnieuw een bank worden gered (SNS Bank, red.), en afspraken uit het regeerakkoord worden teruggedraaid. In weinig landen is de geloofwaardigheid van bestuurders, bedrijven en belangengroepen zo afgenomen als hier.'

Deremedie: radicale eerlijkheid. 'Leggemoed uit waarom je iets wel of niet zegt. Van bestu-

ders van bedrijven accepteert men bijvoorbeeld best dat ze niet alles openbaar kunnen maken. Als er een crisis is en advocaten buigen zich over de juridische implicaties, leg dan uit dat je zo veel mogelijk informatie wilt geven, maar ook het oordeel van de raadslieden moet afwachten.'

Liegen of draaien is dodelijk. Stel: een boekhouder heeft fraude gepleegd in een bedrijf en de bestuursvoorzitter wordt op het matje geroepen. Wieringa: 'Erken dan als hoogste baas dat jij de eindverantwoordelijke bent. Ook al ben je zelf ook om de tuin geleid.'

Geef gewoon toe

Een andere valkuil is de neiging tot perfectie. Als bedrijfsresultaten onder druk staan, bijten veel bestuursvoorzitters nog liever hun tong af dan dat ze hun eigen tekortkomingen toegeven. Onverstandig, oordeelt Wieringa. 'Erken dat je niet alles kunt voorzien en niet altijd alles onder controle hebt; geef gewoon toe dat ook jij moet blijven leren.'

En soms is het juist raadzam om helemaal niet in de openbaarheid te treden. Na de neergang van de SNS Bank was bestuursvoorzitter Sjoerd van Keulen de kop-van-jut. De beeldvorming: Van Keulen is een zelfingenomen zaken- vuller die anderen veel schade heeft berokkend. Via Twitter werd opgeroepen tot een verbaal volksgericht. Wieringa: 'Het is heel verstandig dat hij de afgelopen maanden geen interviews

gaf. Hij had geen schijn van kans gemaakt.'

Politici en zakenmensen worden er nu op getraind om in drie arena's overeind te blijven: in artikelen, in praatprogramma's en in de 'overvaljournalistiek'. Een 'Ella Vogelaartje' moet tot het verleden behoren. Ex-minister Vogelaar (Wonen, Wijken en Integratie) kwam bij Pauw & Witteman in de problemen toen ze haar beleid niet kon verwoorden. Toen ze later werd 'overvallen' door een verslaggever van GeenStijl met pijnlijke vragen, zwoeg ze in alle talen. De imagoschade — Vogelaar is incapabel — was onherstelbaar.

Wieringa, die twee jaar geleden het boek *Praten en iets zeggen* schreef: 'Je hoeft niet heel charmant te zijn, maar vooral op tv moet je uitstralen dat je geschikt bent voor je functie.' Minister Dijsselbloem van Financiën is daarvan een goed voorbeeld. Na de reddingsactie van banken in Cyprus zei hij eerlijk dat als in de toekomst banken omvallen, de spaarders niet meer klakkeloos worden gecompenseerd. Dat kwam hem op kritiek te staan; hij zou zo onrust veroorzaken op de financiële markten. 'Maar hij kon zijn boodschap goed verdedigen en het vertrouwen in hem nam uiteindelijk toe. Vooral voor de penningmeester van een club is eerlijkheid belangrijker dan inwendigheid.'

➔ *Op de volgende pagina's oud-Tweede Kamer-voorzitter Gerdi Verbeet en advocaat Stijn Franken over hun ervaringen.*

CV

Heden o.a.: Voorzitter Nederlandse Patiënten Consumenten Federatie
Voorzitter Rathenau Instituut
Tafeldame bij De Wereld Draait Door

2006 – 2012: Voorzitter Tweede Kamer

2001 – 2012: Lid Tweede Kamer (PvdA)

1994 – 2001: Politiek adviseur

Tot 1994: Verschillende functies in het beroepsonderwijs

*‘Camera’s
zitten politici
zo dicht op de
huid, toneelspel
valt meteen op’*

Volgens Gerdi Verbeet is het lastig dat Kamerleden nu meteen moeten reageren op ieder soort medium en de ingewikkeldste kwesties in korte, heldere zinnen moeten kunnen uitleggen. ‘Dat valt te leren, maar ze worden vaak al in de arena geworpen voordat ze behoorlijke ervaring hebben opgedaan. Laat pas wat van je horen als je de materie beheerst, zou ik zeggen. Of als je echt iets belangrijks te melden hebt.’

Zelf gebruikt ze bewust geen Twitter of Facebook. ‘Veel te dwingend. Ik vind dat nieuwe media het werk vooral verzwaren. Toen ik nog Kamervoorzitter was, gaven veel collega’s me gelijk dat ik er niet aan begon. Dat zegt toch wat!’

Verbeet werd een gewaardeerd Kamervoorzitter, maar ook zij moest een aantal harde lessen leren. In haar eerste termijn onderbrak ze Sietse Fritsma van de PVV resoluut, toen hij tijdens een debat betoogde dat parlementariërs met een dubbele nationaliteit wellicht niet altijd het Nederlandse belang voorop stellen. Daarom zou die dubbele nationaliteit verboden moeten worden. Verbeet: ‘Kamerleden leggen een eed af waarin ze juist plechtig beloven het landsbelang te dienen. In mijn ogen beschuldigde Fritsma collega’s indirect van meened. Zij waren zelf niet aanwezig en konden zich niet verweren. Ik vond dat onjuist.’

Verbeet paste het reglement van orde toe: Fritsma moest zijn betoog zo snel mogelijk afronden. Daarna schorste ze de vergadering. ‘Mensen dachten dat ik dat bewust deed om zo het debat te beïnvloeden. Maar minister Rita Verdonk had mij eerder al laten weten dat ze behoefte had aan een sanitaire stop! De PVV, het CDA en de VVD beschuldigden Verbeet

Gerdi Verbeet (62)

Leermoment: Onderbrak PVV-Kamerlid tijdens debat over dubbele nationaliteit en werd beticht van partijdigheid.

van partijdigheid, een ernstige aantijging voor iemand die boven alle fracties hoort te staan. ‘Uiteindelijk bleef de schade beperkt. Ik leerde ervan dat je altijd direct uitleg moet geven over de reden van een maatregel. En dat je daar de tijd voor moet nemen. Helderheid verschaffen, dat verlangen mensen van je.’

Mooi en jong zijn hoeft niet

Op politici die voortdurend de publiciteit zoeken heeft Verbeet het niet. ‘Geef mij maar iemand als Herman van Rompuy, de voorzitter van de Europese Raad. Hij maakt zich ondergeschikt aan zijn missie en treedt alleen op de voorgrond als hij een boodschap heeft. En die weet hij altijd helder uit te dragen. Hij is de ijdelheid voorbij en maakt een betrouwbare indruk.’

‘Het blijft gissen waar het precies aan ligt of iemand wel of niet goed overkomt. Mooi hoeft je niet te zijn, jong ook niet, maar wel authentiek en oprecht. De camera’s zitten politici tegenwoordig zo dicht op de huid, dat iedere vorm van toneelspel meteen opvalt.’

Zelf is ze geheel op haar gemak bij programma’s als Pauw en Witteman of DWDD. Maar ze waarschuwt: ‘Het werkt in die arena’s alleen als je genoeg zelfvertrouwen hebt. Je moet een opgeruimde indruk maken en goed beslagen ten ijs komen. Gaat het goed, dan krijg je als politicus een sterker profiel. Maar als je niet uit de verf komt heb je een groot probleem.’

Heeft Verbeet ooit spijt gehad van een optreden? ‘Ja, onlangs nog. Ik deed mee aan Lingo om geld in te zamelen voor een goed doel. Toen ik aan de beurt was gierden de zenuwen door mijn keel. Ik kon met geen mogelijkheid op een woord van zes letters komen dat begint met een B. Het was vreselijk, dat doe ik dus nooit meer!’

In de advocatuur telt maar één ding: overtuigingskracht. Zowel in de rechtszaal als in het mediacircus eromheen moet je altijd zo kundig en overtuigend mogelijk overkomen. 'Dat vergt veel van een raadsman, want vooral strafzaken genereren een hoop publiciteit. Franken: 'Het publiek wil het liefst een korte, pakkende uitleg, maar de meeste zaken zijn heel ingewikkeld. Als ik een mooie volzin maak, doorspekt met juridische termen, weet ik zeker dat er genadeloos in wordt geknipt voor tv. Dus moet ik zorgen voor een compacte, heldere quote.'

Franken ontwikkelde een haat-liefde-verhouding met televisie. 'Veel mensen lijden aan een groot verlangen naar aandacht. Als de camera's draaien en hun vijftien minutes of fame eindelijk zijn aangebroken, dan nemen ze geen blad voor de mond. En als ze een beetje vriendelijk en betrouwbaar overkomen, zijn kijkers geneigd alles te geloven.'

Dat kan desastreus zijn. Franken refereert aan de zaak rond Lucia de B., die vanaf het begin alle schijn tegen had. De verpleegster werd ervan beschuldigd tientallen patiënten te hebben vermoord. 'De ziekenhuisdirecteur, Paul Smits, liet er geen twijfel over bestaan in de media: ze was hartstikke schuldig want bij een opmerkelijk aantal sterfgevallen was zij steeds in de buurt geweest. In een rechtbanktekening werd Lucia ook nog eens neergezet als een heks, met een kromme neus. Die tekening circuleerde overal en daarmee was de toon gezet.'

'Je moet in deze tijd erg oppassen dat je als advocaat je eigen ijdelheid niet te veel laat gelden. Een goede advocaat handelt alleen in het belang van de cliënt en die zit meestal niet te wachten op publiciteit. De beste straf-

Stijn Franken (45), advocaat

Leermoment: Stond de ten onrechte van moord beschuldigde verpleegster Lucia B. bij en zag hoe de media haar neerzetten als een gruwelijk mens.

CV

2010 - Richt kantoor op met drie partners, Franken Zuur Van Kampen Croes, uitsluitend gericht op strafzaken; verdedigt o.a. Willem Holleeder

2002 - Hoogleraar straf(proces)recht

1997 - Strafrecht-advocaat (partner) bij Böhler Franken Koppe Wijngaarden

1994 - Strafrecht-advocaat bij Sjöcrona Van Stigt

1989 - Studie rechten in Tilburg

rechtadvocaten die ik ken, zijn om die reden helemaal niet bekend bij het grote publiek. Ik vind dat een strafzaak in beginsel alleen ter zitting dient te worden besproken. Alleen als de werkelijkheid wordt verdraaid, door verkeerde beeldvorming, moet je als raadsman ingrijpen en tegengas geven.'

Van haat vertrokken gezichten

En dat gebeurde dus ook in de zaak Lucia de B., waarbij Franken overigens pas werd betrokken toen het hoger beroep speelde. Hij was overtuigd van haar onschuld. Maar tot zijn ontzetting kreeg de verpleegster van het Hof niet alleen levenslang, maar ook nog eens tbs. 'De negatieve beeldvorming werd bekrachtigd door de manier waarop de rechters de uitspraak voordroegen: met van haat vertrokken gezichten. Zozeer waren ze ervan overtuigd dat Lucia een vreselijk mens was. Ik vond dat een schokkende ervaring.'

'Ik heb toen geleerd dat het soms nodig is actief de publiciteit te zoeken. Ik heb daarom bewust meegewerkt aan een boek over de rechterlijke dwaling in deze zaak en aan tv-uitzendingen van bijvoorbeeld Nova en Peter R. de Vries.' Door alle publiciteit zag Justitie reden om de zaak te heropenen; uiteindelijk werd Lucia vrijgesproken en van alle blaam gezuiverd.

Franken wordt sindsdien regelmatig gevraagd commentaar te leveren in praatprogramma's. 'Ik ben er niet happig op. Ik zal de publiciteit alleen zoeken als een zaak daarmee is gediend. Ik doe ook niet mee aan nieuwe media als Facebook en Twitter. Wat is er in godsnaam interessant aan hoe ik mijn dag doorbreng? Laat mij maar gewoon mijn werk doen.'

'Als je vriendelijk overkomt, zijn kijkers geneigd alles te geloven'

10 vuistregels

✓ Doe normaal! Doe u niet anders voor dan u bent. Probeer bijvoorbeeld niet opeens **grappig** te zijn.
 ✓ Heb kennis van zaken: ken de **feiten**, weet ze te **ordenen** en heb er een oordeel over.

✓ Wees **geloofwaardig**.

✓ Wees altijd **eerlijk**, ook over waarom u iets niét vertelt.

✓ Gebruik geen **wollige** volzinnen, maar conversatietaal; houd het **beknopt** en helder.

✓ Bedenk van tevoren welke **specifieke groep** u via de media wilt aanspreken en overtuigen.

✓ Wees in discussies **duidelijk** over de grenzen aan uw kennis en bereid u voor op **kritiek**.

✓ Zorg voor een tv-optreden dat u **fit** bent en er verzorgd uitziet.

✓ Kleding moet niet te **opvallend** zijn en niet afleiden van de boodschap.

✓ Ga nooit **etend** of met een glas alcohol in de hand op de foto.

Bronnen: Wieringa, Verbeet en Franken.